18.5.2016 VVTDno-2016-304

YHDENVERTAISUUS
VALTUUTETTU
DISKRIMINERINGSOMBUDSMANNEN
NON-DISCRIMINATION OMBUDSMAN
OVTTAVEARDÁSAŠVUOĐAÁITTARDEADDJI

PeV@eduskunta.fi

Lausuntopyyntönne 10.5.2016

Yhdenvertaisuusvaltuutetun lausunto asiassa K 10/2016 vp hallituksen vuosikertomus 2015

Yhdenvertaisuusvaltuutetun tehtävänä on valvoa yhdenvertaisuuslain (1325/2014) noudattamista siten kuin sanotussa laissa säädetään sekä yleisesti edistää yhdenvertaisuuden toteutumista ja ehkäistä syrjintää. Valtuutettu toimii myös kansallisena ihmiskaupparaportoijana ja valvoo ulkomaalaisten maastapoistamista (Laki yhdenvertaisuusvaltuutetusta 1326/2014, 3 §).

Lausunto

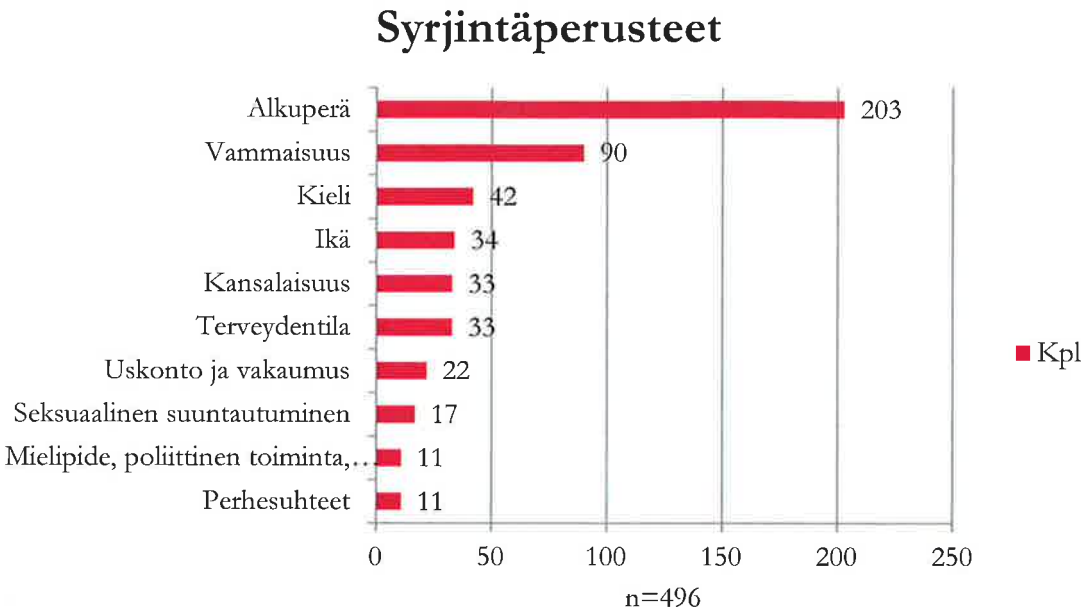
Yhdenvertaisuusvaltuutettu kiittää mahdollisuudesta lausua hallituksen vuosikertomuksesta 2015 ja erityisesti siihen sisältyvästä eduskunnan hyväksymästä viittomakieltä käyttävien oikeuksia koskevasta lausumasta. Valtuutetun näkemys viittomakieltä käyttävien oikeuksien toteutumisesta perustuu pääosin valtuutetun työssä esille tulleisiin syrjintäkanteluihin.

Yhdenvertaisuuslain mukaan yhdenvertaisuusvaltuutetun tehtävänä on edistää kaikkien ihmisten yhdenvertaisuutta ja syrjimättömyyttä riippumatta siitä käyttääkö henkilö suomea, ruotsia, viittomakieltä vai onko hänen äidinkielensä jokin muu. Jos henkilöä on syrjitty hänen käyttämänsä kielen perusteella, valtuutetulla on toimivalta puuttua asiaan niin viranomaistoiminnassa kuin yksityisellä sektorilla.

Valtuutetun vuoden 2015 asiakastilastojen mukaan 42 syrjintäilmoituksessa oli kyse kieleen liittyvästä asiasta. Viittomakielen käyttämiseen liittyviä asiakastapauksia tuli vireille yhteensä 16 kappaletta. Vuonna 2016 vastaavia tapauksia on tullut käsittelyyn jo 7 kappaletta. Pääosassa tapauksia asian käsittely on vielä kesken.

Viittomakielisten osalta syrjintäperusteena voi olla myös vammaisuus. Vammaisuuden perusteella heillä on oikeus yhdenvertaisuuslain mukaisiin kohtuullisiin mukautuksiin. Viranomaisilla, koulutuksen järjestäjillä, työnantajilla se-

kä tavaroiden ja palveluiden tarjoajilla on velvollisuus toteuttaa kohtuulliset mukautukset, jotta vammainen henkilö voi tehdä työtä, opiskella tai vastaanottaa tavaroita tai palveluita yhdenvertaisesti muiden kanssa.. Hyvitystä kohtuullisten mukautusten epäämisestä voi vaatia 1.1.2017 alkaen.

Yhdenvertaisuuslain 27 §:n mukaisesti valtuutettu lausui syyttäjälle ja oli käräjäoikeudessa kuultavana tapauksessa, jossa kuurolta henkilöltä oli peruutettu jo hänelle myönnetty opiskelupaikka, koska hän olisi tarvinnut viittomankielen tulkkia oppitunneilla. Helsingin käräjäoikeus tuomitsi koulutuksen järjestäjän toimitusjohtajan syrjinnästä ja koulutuksen järjestäjänä toimineen yrityksen maksamaan uhrille 8.000 euron hyvitykseen. Tuomio on lainvoimainen.

Seuraavassa on lueteltu lyhyesti käsittelyssä olevia viittomakieleen tai kuulovammaan liittyviä asiakastapauksia.

<u>Koulutus ja opetus</u>

- Viittomakielinen lapsi ei pääse kunnalliseen yleisopetukseen viittomakielen vuoksi
- Viittomakielen opetus lapsen omana kielenä evätty kunnassa; toinen kotikieli viittomakieli (tuleva 1.8.2016 voimaan astuva opetussuunnitelma korostaa kaikkien oppilaan kielten tukemista opetuksessa ja niiden merkitystä oppimisen tukena myös oppilaan identiteetin tukemisen kautta)
- Kunta ei järjestä viittomakielistä etäopetusta
- Väärin asennettu induktiosilmukka ei toimi yliopistolla; estää opiskelun ja silmukasta ei käytännössä hyötyä

Sosiaali- ja terveyspalvelut

- Suomen- ja ruotsinkielisen viittomakielten tulkkausten järjestäminen HUS:ssa; epäkohdat näkyvät erityisesti hoitovirheinä tai hätätilanteissa
- Kunnan terveysaseman tekstiviestinumeron vaihtuminen, ei myöskään ilmoitettu vastaako jatkossa omahoitaja vai vaihde; seurauksena ei saada yhteyttä hoitajiin eikä kukaan vastaa tekstiviesteihin (viittomakielisille annettu omahoitajalle aikanaan tekstiviestinumero, jota kautta kommunikoida)
- HUS ei myönnä viittomakielen tulkkia, koska tulkin myöntämiselle ei heidän mielestään perusteita. Asiakkaalla kuitenkin lääketieteellinen arvio kuuroudesta, ja kokee, että ei oteta todesta eikä käytännössä pysty kommunikoimaan muiden kanssa.
- Kunta ei myönnä kotiin viittomakielen opetusta (lapselle ja vanhemmille), vaikka lapsi ei pysty kommunikoimaan vanhempien kanssa ilman viittomakieltä tietyissä tilanteissa kotona.

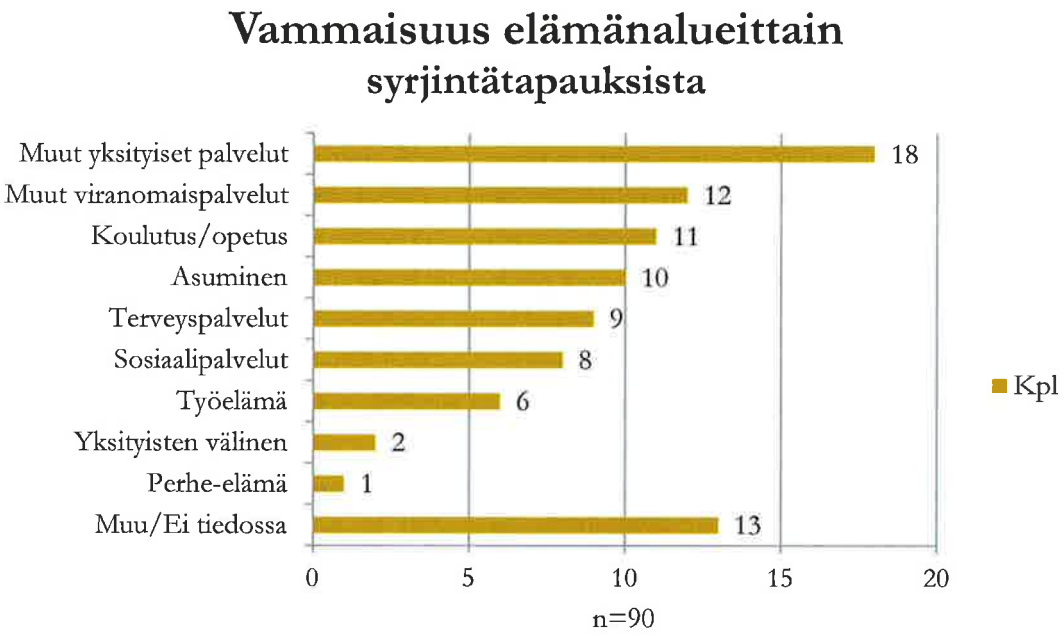
Muut viranomaispalvelut

- Viittomakielen käyttö poliisiviranomaisen kanssa; epäasiallinen kohtelu
- kuuron viittomakielen tulkin tulkkaustilausten vähentäminen kuurouden perusteella (KELA)
- vieraskielisen tai kansainvälisen viittomakielen tulkkauksen epääminen (KELA:n mukaan laissa mainittu "jokin käytettävä kommunikointikeino" tarkoittaa viittomakielten osalta vain suomalaista tai suomenruotsalaista viittomakieltä. Kuitenkaan tulkkauspalvelulaissa (133/2010) tai sen perusteluissa HE 220/2009 vp) tällaista rajausta ei löydy)
- KELA; kuurosokealta evätty kaksi kuuroa viittomakielen tulkkia. Kuuleva viittomakielen tulkki ei asiakkaan mukaan pysty viittomaan yhtä hyvin kansainvälisestä viittomasta suomen viittomaan kuin kuuro viittomakielen tulkki. KELA:lla toinen kanta, ja tarjoaa kuuro-kuuleva-tulkkiparia.
- kilpailutuksen seurauksena KELA:n tarjoamat halvimmat viittomakielen tulkkauspalvelut ovat laadultaan huonoja ja se vaikeuttaa asioiden hoitoa tärkeissä henkilökohtaisissa asioissa.
- Kuuron maahanmuuttajan tulkkauspalvelujen järjestäminen; yhteiskunnallisesti: kuka vastuussa ja miten asiaa edistetään?

Muut yksityiset palvelut (opetus, asuminen, työelämä, muu palvelu)

- Tekstityksen puuttuminen elokuvissa
- Kuurolta evättiin opiskelupaikka opistossa viittomakielen tulkkitarpeen vuoksi
- Viittomakielisen opiskelijan epäasiallinen kohtelu ammattikorkeakoulussa
- Kuuron viittomakielisen yövuorot kielletään säätiön palvelukeskuksessa, koska heiltä evätty viittomakielisen tulkkauspalvelun käyttö yöaikana
- Viittomakielistä henkilön työskentelymahdollisuus viittomakielisille suunnatussa tapahtumassa kiellettiin sitä tiedusteltaessa
- Kuuron työnhakijan rekrytointi; työnantaja kokee kuurouden ongelmaksi perehdytyksessä

Seuraava taulukko kuvaa vammaisuuden perusteella tehtyjä syrjintäkanteluja ja niiden jakautumisesta elämänalueittain. Taustaksi voidaan mainita, että viittomakieleen tai kuulovammaan liittyvät asiakastapaukset ovat tapahtuneet pääosin viranomaisissa (kunta tai muu viranomainen) 17 tapausta 23 tapauksesta, kun taas fyysisen vamman tai pyörätuolin käyttäjän syrjintäkokemukset tapahtuvat pääosin yksityisissä palveluissa (kuten matkustaminen, ravintolat).

Yhdenvertaisuusvaltuutettu Kirsi Pimiä